

Mijn column nummer 347

Bodem en tijd

De toestand van de bodem in Nederland is verre van statisch. In de loop van de tijd hebben zich veel veranderingen voorgedaan. En in de toekomst kan er ook nog veel gaan wijzigen. Zullen dit wel veranderingen ten goede zijn? En hoe kunnen we dat bevorderen?

Gedurende de ijstijden lag de zeespiegel veel lager dan nu het geval is. Vanuit het rivierenlandschap op de plek van de huidige Noordzee werden immense hoeveelheden zand en löss weggeblazen. Het sediment dwarrelde neer op plekken waar het minder hard waaide. Rivieren sleepten grote hoeveelheden stenen, zand en klei mee. Deze bezonken weer als de stroomsnelheid ver genoeg was gedaald. En gletsjers voerden grote keien mee, weliswaar minder snel dan lucht en water maar minstens zo spectaculair. Zo werd de basis voor de bijzondere Nederlandse bodem gelegd. Vanuit de lucht, het water en het ijs.

In de loop van de tijd traden er in het oorspronkelijke sediment veranderingen op. De veranderingsprocessen zijn afhankelijk van het oorspronkelijke materiaal, het klimaat, de vochthuishouding, het leven en de tijd. In toenemende mate speelt de mens een dominante rol. Dat begon al met het kappen van bomen uit Holland (Houtland) en vorderde gestaag met de aanwas van de bevolking en het intensiveren van landbouw, industrie en verkeer. Een bijzonder voorbeeld is de enkeerdgrond. Dat is een bodem die soms wel een meter is opgehoogd door het eeuwenlang toevoegen van een mengsel van plaggen en schapenmest.

Het duiden van gebeurtenissen uit het verleden is vaak moeilijk. Volgens Salomon Kroonenberg zitten we in de nadagen van de laatste ijstijd. Hij brengt het stijgen van de zeespiegel vooral daarmee in verband. De meeste wetenschappers wijten de stijging aan de toename van de hoeveelheid broeikasgassen in de atmosfeer. Ik houd het op een combinatie van beide factoren, met een sterk gevoel dat de broeikasgassen wel heel dominant zijn.

Het voorspellen van de toekomst is ook moeilijk. In welke mate zal de zeespiegel verder stijgen? Wat betekent dat voor de Nederlandse bodem? Hoeveel mensen zijn er binnen tientallen jaren wereldwijd om te voeden? En wat betekent dat voor de Nederlandse landbouw? Hoe zit het bijvoorbeeld met de wereldwijde beschikbaarheid van de essentiële meststof fosfaat? Zijn de winbare voorraden binnenkort uitgeput? Zullen we dan blij zijn met de overvloedige aanwezigheid hiervan in de Nederlandse landbouwgronden?

Dit type vraag is van belang bij het formuleren van een visie op onze omgeving. Zo'n visie moet als het even kan wel een fors aantal jaren meegaan. Mijn belangstelling werd vooral geprikkeld door de 'Verkenning omgevingsopgaven voor de Nationale Omgevingsvisie' van het Planbureau voor de Leefomgeving, met een duidelijke plaats voor de factor tijd. Mede op basis van deze verkenning heeft de rijksoverheid een eerste stap gezet voor het formuleren van een Nationale Omgevingsvisie. Bij deze eerste stap zijn vooral de onderwerpen genoteerd die ertoe doen. Gelukkig wordt de bodem volop genoemd.

Het verleden en de toekomst hebben zo hun geheimen. Gelukkig heeft u meer invloed op het heden. U zou die invloed kunnen aanwenden door kennis te nemen van de verkenning van het Planbureau en de uitwerking daarvan in 'De opgaven voor de Nationale Omgevingsvisie'.

En nu maar afwachten wat een nieuw kabinet en een opnieuw samengestelde Tweede Kamer hiervan gaan vinden!